دویم څپرکی

افغـان

د افغـان نـوم هم پخواني دی، خو نـه هغـومره پخواني چې د پښـتون نـوم دی. پـه لرغـوني زمانـه کـې د پـارس خلکـو پښـتانه د ابگـان (Abgan) او د هنـد خلکـو پښـتانه د اسـواکا (Asvaka) يـا د اسـوه غانـه (Asvaghana) پـه نومونـو يـادول. هنـديانو لـه دولسـمې پېـړۍ نـه وروسـته کـوم هغـه پښـتانه، چې د بهـار ولايـت پـه پټنـه کـې مېشـته شـوي وو، د پټـان پـه نامـه يـادول او لا وروسـته ټولـو هغـو پښـتنو تـه ويـل کېـده، چې پـه هنـد کـې اوسېدل. د قـانون پـه شـان دا يـو دود دی، چې هـر ولـس چې پـه لېـرې سـيمو کـې خپـور شـي، ګاونـډيان يـې لـه خپـل اصـلي نـوم نـه غيـر پـه نـورو نومونـو يـادوي، لکـه: سـاکا چې د پـارس خلکـو اشـکانيان او د هنـد خلکـو پهلـوا بلـل، خـو پـه خپلـه پښـتنو هـر چېـرې ځانونـه پښـتانه يـا پختانـه ګڼـل. دا ډېـر ورسـته و، چې پښـتنو

SABAWOON.COM

د افغان نوم د ځان لپاره ومنه. افغان اوس هغه څوک دی، چې د افغانستان تبعه دي. د پښتونخوا پښتانه یا ډېری یې هم ځانونه افغانان ګڼي، نو د افغان دغه نوم د یوه ځانګړي ولس له مفهوم نه ملي مفهوم ته تحول کړی دی. د غبار په وینا: "... تا قرن هژدهم (افغان) نام عمومی پشتو زبانان مملکت قرار گرفته بود و تا قرن نزدهم وسعت آن بجایی رسید که نام عمومی مردم افغانستان اعم از دری زبانان و ترکی زبانان وغیره شناخته شد" داسې ښکاري، چې د افغان نوم په اسلامي دوره کې د هغه د پخواني نوم یا نومونو ځای نیولی وي. بیا هم غبار "... نام (افغان) که از قرن دهم در نوشته های مؤلفین افغانستان چون مؤلف مجهول حدود العلم من المشرق الی المغرب، ابو ریحان، فردوسی، بیهقی، منهاج السراج وغیره در مورد قسمتی از پشتو زبانان افغانستان آن روز ذکر گردیده و عتبی در تاریخ یمینی ان را معرب نام (اوغان) میشمارد، هم یک نام قدیمی است که با نام (اپاکان) مذکور در (ریگوید ای هند) مطابقت مینماید.(۱) "

د ابو ریحان البیروني په وینا افغان نوم په هغې کلمې پورې اړه لري، چې په مهابارا ته (**Mahabarata**) کې د اسوا کا (**Asvaka**) په نامه یاد شوی دی. دغه اسوا کا د ګندهارا په سیمه کې وو، چې د ویدي دورې نوم دی او دوی په هغو غرو او رغو کې اوسېدل، چې په اسلامي

دورې کې د سلیمان په غرو یاد شوي دي[۲]. البیروني چې د اسلامي نړۍ یو ستر عالم و، له سلطان محمود غزنوي سره هند ته په سفر لاړ، هلته یې د سانسکرت ژبه زده کړه او د هند د مدنیت په هکله یې د کتاب الهند په نامه اثر ولیکه، چې د هغه د دولس کلونو مطالعې او مشاهدې محصول و[۳].

د اسلامي دورې د سلیمان غرونه په واقع کې د کسي غرونه دي، چې له هندوکش نه د بلوچستان تر پولې پورې پراته دي او اباسین یې ختیځه پوله تشکیلوي. اسواکا په دغې سیمې کې د مهابهاراته د رامنځ ته کېدلو په وخت کې اوسېدل. مهابهاراته چې د هندوانو ستر حماسي اثر دی، د نهو سوو کلونو په بهیر کې له میلاد نه پېنځه سوه کاله دمخه تر ۴۰۰ میلادي پورې کښل شوی، سل شاعرانو کښلی او زر سندرغاړو په قالب کې اچولی ترڅو چې د ګوپتا واکمنو په دوره کې برهمنانو خپل مذهبي او اخلاقي فکرونه پکې ځای کړل او اوسنی شکل یې غوره کړ. مهابهاراته د شکنتلا او د هغې د پهلوان زوی بهارت قصه بیانوي. د هغه له نومیالیو نه د کوروس او پنداورس په نومونو د مهابهاراته (لوی بهاراته یا لوی هند) قومونه هسک شوي، چې د هغو خونړي جنګونه د قصې زړی جوړوي[۴].

تاریخپوه احمد علي کهزاد په خپل یوه وروستي اثر

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

(افغانستان در شاهنامه) کې د افغان په هکله یو څه اوږد بحث کړی دی. دده په نظر "معادل این کلمه در سانسکرت کلمه اوگانه یا اواگانه (Awagana) است." بیا وايي چې "اسم دیگری در سانسکرت است که به شکل (اسوه-غانا) (Asva-ghana) یاد شده که این کلمه هم مرکب است. جزو اول (اسو Asva) آن نزدیک به (او-Awa) است لیکن در معنی کوچکترین تفاوت ندارد، زیرا (اسوه) بمعنی (اسپ) و (او-) هم همین معنی را میدهد و (غان) که در هر دو کلمات [کلمه] بیک شکل آمده بمعنی جای (مهد) درینصورت معنی هر دو کلمه (سر زمین سواران) و (مهد سوار کاران) معنی میدهد.[۵]"

وای وندي مارتن (Viviende St.Marthin) شاید لومړنی مؤلف وي، چې په خپل اثر (Annee geographicque) کې لیکلي چې د افغان نوم "... د سانسکرت له Acvaka یا asaka نه راوتلی په مانا د اس سورو.[۶]" په دغه ډول اسواکا او اسوه غانه یا اسوه ګانه په لږ لفظي توپیر سره دوه مفهومونه څرګند وي: اس سواره او د اس سورو هېواد. دغه رسم، چې یوه کلمه یا یو نوم هم یوه ولس او هم د هغو هېواد لپاره راوړل کېږي، په افغانستان کې تر اوسه هم ژوندی دی. لکه مومند، شنوار، اپریدي او نور چې هم د یوه قوم او هم د ملک لپاره راوړل کېږي.

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

ډېر وروسته د ساسانيانو په دوره کې د اوګانه نوم په پرسي پوليس کې د رستم نقش په ډبرينې ليکنې کې ثبت شوی دی. پروفيسر شپرنګلنګ (M.S Spengling) وايي چې د افغان نوم د ګوندافر ابګان رازماد (Gondafar Abgan Razmad) له خاص نوم څخه راوتلی دی، چې د رستم نقش په کتيبه کې د ساساني پاچا اول شاهپور (۲۴۱-۲۷۲م) په دستور په پارتي، منځنۍ پارسو او يوناني ژبو کښل شوی په دغه مقصد چې خپل بری تړبوالو ته وښيي. د شپرنګلنګ خپل عبارتونه دا دي: "د ابګان (Abgan) او اوګان (Avgan) لپاره زه له اوسني افغان نه پرته بله ښه کلمه پيدا کولی نه شم.(۷)" په همدغه مهال کې به و، چې پښتانه په ابګان او پارسي وانان په ديګان ياد بدل او دوی لکه دمخه چې ويل شوي په اصل کې له يوه نسب څخه يانې پښتانه دي. تاريخپوه عبدالحی حبيبي د افغان په اړه يوه وړه ليکنه لري، چې مرکزي ټکی يې د شپرنګلنګ نظر دی.

د پټهان نومي کتاب ليکونکی سر اولاف کره رو هم ورته نظر ښکاره کوي او وايي، چې د اپه کان (Apakan) او ابګان (Abgan) له کلمې نه د افغان تکامل طبيعي معلومېږي(۸)، خو تاريخپوه رچرد فرای په دغه اړه شک ښکاره کوي او مؤلف وارتن ګريګوريان په خپل کتاب (د معاصر افغانستان هسکېدنه) کې دغه نظر ردوي او

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

وايي، چې د غه کلمې د اذربايجان د پخوانيو خلکو نومونه وو او هغه په دغه مفهوم سره د پېنځمې پېړۍ په ارمني ليکنو کې ليدل کېږي[۹]. د ګريګوريان دغه نظر په واقع کې د کهزاد د ليکنې په تاييد ده، چې د عمومي لېږد په لړ کې يې ويلي وو، چې د پکتيانو "... يوه کوچنۍ څانګه لا هم د غرب خوا ته مخکې تللې او د ارمنستان په غربي خوا کې يې استوګنه غوره کړې... او په دغه ځای کې هم په خپله دوی د پکتيس يا پکتويس او خاوره او وطن يې د پکتيکا په نامه مشهور شو."

په هر حال، حقيقت دا دی چې د ابګان نوم د افغان په مفهوم د سليمان يا د کسي په غرو درو کې په وروستيو هندي، چيني او فارسي ليکنو کې دغومره ډېر ياد شوی دی، چې هغه بې له کوم شک نه د افغان له نامه سره مطابقت لري.

په دغې سيمې کې په دې اړه غته بېلګه وراهاميرا (Varahamira) د هند ستوري پېژندونکی دی، چې په شپږمې عيسوي پېړۍ کې يې (اټکل **۵۰۵** نه تر **۵۸۷** پورې) په خپل اثر (بري هت سمهيتا **Brihat Samhita**) کې د اواګانه (**Avagana**) نوم دوه ځلې د نورو نومونو ترڅنګه راوړی دی[۱۰]، خو وراهاميرا د هغو د هېواد په هکله څه نه دي ويلي. يوه پېړۍ وروسته يانې په اومې عيسوي پېړۍ کې يو چيني زيارت کوونکي او ګرځندوی

SABAWOON.COM

شون چونګ چې په هیون تسانګ باندې یاد شوی دی (د زوکړې کال ۲۰۳م) په هند او په شمالي، مرکزي او ختیځ افغانستان کې د پېرش کاله وګرځېد او بیا یې په دوه ټوکونو کې یې د (لویدیځې نړۍ بودایي سندونه) په نامه کتاب خپور کړ. د یو شمېر لیکوالو په اند شون چونګ د افغان نوم د اپوکین (O-po-Kien) په بڼه ذکر کړی، لکه چې چینایان باندني نومونه په معمولي ډول په اړولي شکل راوړي. په هر حال، د شونګ اپوکینان هم د سلیمان په غرو درو کې اوسېدل. معلومېږي، چې اسوکا، اسوه غانه او اپوکینان هماغه پښتانه یا افغانان دي، چې په عین ملک یانې د سلیمان یا کسي په غرو درو کې اوسېدل.

د افغانستان تاریخ لیکونکي سرپرسي سایکس، د شون چونګ د لیکنې پر بنسټ وایي چې اپوکینان "په طبیعت کې سرسخت او وېروونکي خلک دي. په چلند کې زیږه خو د عقیدې او ایمان په موضوع کې تر ګاونډیانو نه ښه دي.[۱۱]" خو ما نه د اپوکین نوم او نه د سایکس دغه وینا د شون چونګ په هغه کتاب کې ومونده، چې پروفیسر ساموېل بېل (Samuel beal) ژباړلی او په لندن کې په کال ۱۸۸۸ کې خپور شوی دی. دا ځکه چې سایکس د شون چنګ قول په غلطه نقل کړی. د شون چونګ پورتنۍ وینا د بامیان د خلکو په اړه ده، خو دا

SABAWOON.COM

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

معلومه نه ده چې هغوی اپوکین وو، یا نه وو. پر هغه سربېره هغه څه چې شون چونګ د بامیان د خلکو په اړه ویلي دي هغه نه دي، چې سایکس نقل کړي، بلکې دا دي:
"... د هغو د خلکو چلند زېږد دی، جامې یې په عمومي ډول له وړیو او پوټکو څخه دي... ادبیات، رسومي مقررې او د سوداګرۍ مروجې پیسې یې کټ مټ هغه دي چې د تخار په هېواد کې رواج لري... ژبې یې هم لږ و ډېر سره توپیر لري، خو په بڼه او قواره سره ډېر ورته دي.[۱۲] "دویمه دا چې پروفیسر بېل د کتاب هغه برخه، چې د اپوکین نوم پکې یاد شوی دی، نه دی ژباړلی او د غه برخه د شون چونګ په هغې برخې کې لیدله کېږي، چې ستاني لاس جولیین (Stanilas Julien) په انګرېزي اړولی دی. نوموړي د دغه مقصد لپاره شل کاله د چینې او سانسکرت په زده کړه کې تېر کړي وو. الیکزاندر کننګهم بیا د هغه پر بنسټ خپل مهم اثر ولیکه په نامه د هندوستان پخوانۍ جغرافیه. په هغې کې دی لیکي، چې "شونګ چون یوازې یو ځل په یوې لنډې فقرې کې د اپوکین نوم اخلي او هغه د فلانه (Falana) [بنو] او غزنې ترمېنځ د لومړنې شمال-لویدیځ او وروستي سهیل خوا ته ښیي.[۱۳] "
په دغه ډول اپوکین د شون چونګ په نظر په اصل کې د یوې سیمې نوم و، چې کننګهم هغه د یوه اوږده بحث په

ترخ کې افغانستان او افغانان ګڼلي او ویلي یې دي، چې "زه نږدې ډاډه یم چې د اپوکین د کلمې له ذکر نه د شون چونګ مطلب افغان دی.(۱۴) " خو له هغه وروسته د اوګان نوم لږ په نظر راځي. وروستی ذکر یې شاید د ابو القاسم فردوسي په شاهنامه کې وي، چې هغه د یولسمې عیسوي پېړۍ محصول ده. فردوسي په شاهنامه کې وایي، چې(۱۵):

همه گرد ایوان دو رویه سپاه
بزرین عمود و بزرین کلاه
سپهدار چون قارن کاوگان
به پیش سپاه اندرون اوگان

داسې ښکاري، چې د اسلامي دورې له پیل نه وروسته افغان د اوګان ځای نیولی وي. د حدود العالم ناخرګند لیکوال شاید لومړنی لیکوال وي، چې د افغان نوم یې د لسمې پېړۍ په پای یا د یوولسمې پېړۍ په سر کې راوړی وي. تاریخپوه حبیبي لیکي: "... در دوره اسلامی همانا ذکر این نام در کتب دری و عربی مکرر می آید که ذکر قدیمتر آن در حدود العالم تالیف ۳۷۲ هجری از طرف یکنفر جوزجانی گم نام است که مینورسکی دانشمند فقید او را از خانواده و یا مربوطین دربار آل فریغون جوزجانی میشمارد و در این کتاب ذکر افغان در چندین مورد آمده است و بعد از آن محمد بن عبد الجبار عتبی در

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

تاریخ یمینی افغان را در وقایع سبکتگین و آل او بارها ذکر میکند و حتی این اثر در الکامل آن را با املای قدیم افغان هم می آورد و مؤرخان مابعد مانند فخر مدبر در اداب الحرب و حمد الله مستوفی در تاریخ گزیده و محمد قاسم فرشته و دیگران هم از قبایل افغان و اوغانی بارها ذکر کرده اند.(۱۲) "

د افغان نوم د فردوسي په شاهنامه کې په بېلو قرینو کې راوړل شوی، چې یو څو یې په لاندې ډول دي(۱۷):

چنین گفت دهقان دانش پژوه
مر این داستان را ز پشین گروه
که نزدیک زابل به سه روزه راه
یکی کوه بد سر کشیده به ماه
بیک سوی او پشت خرگاه بود
دگر دشت زی هندوان راه بود
نشسته در آن پشت بسیار کوچ
ز افغان ولا چین و کرد بلوچ

یا دا چې:

یکی قلعه بالای آن کوه بود
که آن حض از مردم انبوه بود
مر آن حصن را نام مرباد بود
از و جان نا بخردان شاد بود

SABAWOON.COM

بـــد ژدر یکـــی بـــد کنش جـــای داشـــت
کـــه در رزم بـــا اژدهـــا پـــای داشـــت
نـــژادش ز افغـــان ســـپاهش هـــزار
همـــه نـــاوک انـــداز و ژوبـــین گـــذار

په بل ځای کې د بهزاد له خولې وایي:

چـــو بهـــزاد افغـــان از و ایـــن شـــنفت
بـــدو گفـــت کاهریمنـــت بـــاد جفـــت
چـــه نـــامی گزینگونـــه کوشـــی بجنـــگ
قـــوی بـــالی و یـــا فروهـــوش و هنـــگ

د پهلوان رستم له قول نه وایي:

کـــه آیـــم بـــر افـــراز کـــه چـــون پلنـــگ
نـــه دژمانـــد آنگـــه نـــه کهســـار
همـــه مـــرز افغـــان بهـــم بـــرزنـــم
بـــدین دژکـــین اتـــش انـــدر زنـــم

بیا هم رستم:

یکـــی پنـــد پیرانـــه بشـــنو ز مـــن
ایانـــامور رســـتم پیلـــتن
همـــه مـــال و اسباب و ایـــن زیـــب و فـــر
کنیـــزان مـــه روی بـــا تـــاج زر
ازیندشـــت خرگـــاه افغـــان گـــروه
هـــزار از ســـواران ایندشـــت و کـــوه.

SABAWOON.COM

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

له هغه وروسته د افغان نوم په ليکنو کې د غومره عام شو، چې ټولو هغو ليکوالو چې د دغې سيمې په هکله په فارسي او عربي کې ليکنې کړي، د افغان نوم يې ارومرو ياد کړی دی[۱۸]. پښتنو ليکوالو هم چې په اول کې يې د افغان نوم نه يادوه، له هغه وروسته يې په ليکنو کې يادوه. په دغه لړ کې خان جهان لودي (د مړينې کال ۱۲۳۰) شايد لومړی پښتون مشر او ليکوال وي، خوشال خان خټک خو دغه نوم په وياړ سره يادوه:

د افغان په ننګ مې وتړله توره
ننګيالی د زمانې خوشال خټک يم

احمد شاه دراني هم په هغه ليک کې، چې د عثماني سلطان دريم مصطفی په نامه واستوه د "قوم جليل افغان" ذکر وکړ[۱۹].

خو په عامو پښتنو کې د افغان د نوم عام کېدل ډېر وخت ونيوه. فرانسوي ګرځندوی فريه (Ferrier) لا وايي، چې غلزيان او ابداليان چې ځانونه تر نورو پښتنو لوړ ګڼي "حتی نه غواړي چې د افغان په نامه ياد شي[۲۰]" فريه د نولسمې پېړۍ په دويمې نيمايي کې په افغانستان کې ګرځېدلی او بيا يې د خپل سفر په اړه د افغانانو تاريخ په نامه يو پڼ اثر وليکه. سره له دې هم د افغان نوم د انکشاف په حال کې و، د افغان نوم لا د همدغې پېړۍ په اولې نيمايي په انګرېزي ليکنو کې لا زيات راوړل کېد او

SABAWOON.COM

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

افغانان د يوه ملت په توګه او افغانستان د يوه هېواد په توګه نړۍ والو ته وپېژندل شو. د افغان-انګليس لومړۍ جنګ د افغان کلمې ملي مفهوم نور هم پياوړی کړ. په همدغه جنګ کې په تېره د کابل په سيمه کې و، چې د افغان دوه مهم عنصرونه (پښتانه او تاجک) د يرغلګرو په برابر کې سره يو موټي او ټينګ ودرېدل او په عمل کې يې وښوول، چې دوی د افغان ملت زړی جوړوي. د همدغه اتحاد له امله و چې انګرېز ليکوالو په تېره ليډي سيل (Lady Sale) په خپل جورنال (په افغانستان کې د غميزو جورنال) او مؤلف جان کي (John Kaye) په خپل اثر (په افغانستان کې د جنګ تاريخ) د افغان نوم ډېر ياد کړی دی.

مېرمن سيل چې د افغان-انګليس په لومړي جنګ کې د افغانانو يرغملـه وه او افغانان يې له نژدې نه ليدلي او پېژندلي وو، په هکله يې وايي چې "زه زياتره اورم چې افغانان ډارن دي... خو دوی د ماشين دار (Guns) په برابر کې لکه هسې چې درېږي، چې يې په خپله نه لري او حصارونو ته په ختلو او د هغو په نيولو کې چې مور يې ببرته نيولی نه شو، بې زړه توب نه ښيي. د مرکز [کابل] افغانان يو څه متمدن دي، خو د اطراف ښاغلي او نوکران يې، زما په فکر، زياتره هغسې کسان دي چې سکندر ورسره مخامخ شوی و.(۳۱) "

جان کې، چې انګليس تاريخپوه و او خپل ډېر مهم اثر يې د افغان-انګليس له جنګ نه وروسته په ۱۸۵۱ کې زياتره له حکومتي پاڼو او د هغو له ياد ښتونو او شخصي ليکونو له مخې ليکلی، چې په جنګ کې يې برخه اخيستې وه، افغان يې د يوه ملت په توګه ډېر ياد کړی او افغانان يې په دغه ډول توصيف کړي دي: "افغانان يو توپاني او سرکښه خلک دي، ډېر لږ متمايل دي، چې واک ته تسليم شي او خپل نارضايت په شديد ډول ښيي.(۲۲) "

الفنستن (Elphinstone) چې د افغانستان په هکله د لوړ علمي صلاحيت خاوند و او په خپل اثر (د کابل سلطنت شرح او بيان) کې يې افغانان تر هر بل باندني ليکوال نه زيات په واقع ليدونکي ډول معرفي کړي دي، هغه وخت چې يې افغانستان ته د انګريزي پوځ له استولو نه واوريدل، حکومت ته يې ښکاره کړه چې تاسې به شاه شجاع د پوځ په زور په افغان تخت کښېنوئ، خو په دغه خوار ملک کې او د "سرکښه افغانانو" په مينځ کې د هغه ساتنه به ناهيلې توب راوړي(۲۳).

د افغان-انګليس په دويم جنګ سره د افغان نوم په ملي مفهوم سره نور هم خپور او وپېژندل شو او پر هغه برسېره مذهبي بعد يې هم پيدا کړ، آن تر دې چې د هندوستان وايسرای هم افغانان د يوه ملت په توګه تعريف کړل، نو

ویـل کېـدلی شي چې د نولسـمې پېـړۍ پـه دویمـې نیمـایي کـې د افغـان نـوم هـم پـه ملـي او هـم پـه مـذهبي مفهـوم د افغانســـتان د اوســـېدونکیو معـــرف وګرځېـــد او افغـــان نشېنلزم واقعي شو.

لا مهمـه د ملـي کېـدلو او مـدني کېـدلو پـه لـور د نظـام او ټـولنې ودې وه. د ملـي کېـدلو دغـه حرکـت د امیـر عبـدالرحمن پـه واکمنـۍ کـې پـوره محسـوس و. دده پـه ۲۱ کلنـې واکمنـۍ کـې و، چـې ټـول افغانسـتان د لـومړي ځـل لپـاره د عـین قـانونو او مرکـزي حکومـت چـارواکیو لـه خـوا پـه نېـغ ډول اداره کېـده. د امنیتـي او رسـمي چـارواکیو زیـاتوالی هـم ددغـه حرکـت لـه پیاوړتیـا سـره مرسـته کولـه. د همدغـه پاچـا پـه وخـت کـې و چـې ډېـرو سیمو تـه د ډېـرو خلکـو پـه پراړولـو سـره د افغـان قومونـو عنعنـوي ګوښـه تـوب د تـل لپـاره لـه منځـه لاړ او د ملـي پېوسـتون او ملـي دولـت د پیـاوړي کېـدلو لپـاره لار هـواره شـوه. دغـه حرکـت بیـا د پاچـا امـان الله پـه واکمنـۍ کـې هـم پـه نظـر او هـم پـه عمـل کـې ښـه قـوت ومونـد. پـه همدغـه وخـت کـې و چـې د افغانسـتان ټـول خلـک د افغانســتان د لــومړي لیکلــي اساســي قــانون لــه مخــې د دموکراتیکـو حقونـو خاونـدان وپېژنـدل شـول او افغـان ټولنـه پـه دې ډول مـدني شـوه، چـې ټـول غـړي یـې سـره برابـر وګڼـل شـول. پاچـا امـان الله لـومړی افغـان و، چـې د افغـان تعریـف یـې هـم وکـړ او هغـه هـم پـه پـراخ مفهـوم سـره: "هـر

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD

کسیکه در افغانستان سکونت دارد از هر مذهب و فرقه که باشد و هر کار و صنعت و خدمتیکه میکنند، تماماً افغان گفته میشوند[۲۴] "

بیا نو افغان په همدغه حقوقي مفهوم سره د افغانستان په ټولو اساسي قانونو کې په دې مانا وپېژندل شو چې افغانان په حقونو کې په دغه ډول سره برابر دي، چې هېڅ یو پر بل باندې هېڅ ډول امتیاز نه لري. د اوسني قانون د ثلورمې مادې پر اساس "د افغان کلمه د افغانستان د ملت په هر فرد اطلاق کېږي."

د همدغې حقوقي برابرتیا او داسې هم د آزادۍ له برکته و، چې افغانان په تېرې اوږدې خطرناکې ناارامۍ کې خپل وطن افغانستان ته رښتیني پاتې شول. دا ځکه چې په دوی کې دغه فکر ټینګ دی، چې یوازې د افغان نوم دی چې د قوم ولۍ، ژبې، مذهب، جنس او اجتماعي دریځ له توپیر نه پرته د وطن د ټولو خلکو استازیتوب کولی، ملي پیوستون ټینګولی او دوی په افغاني روحیې سره په ګډه د نننه په افغانستان کې د عزت او حیثیت ژوند کولی شي، نو اوس د دې وخت دی چې د افغانانو مېنه (افغانستان) په تاریخ کې وپېژندله شي.

Web Publication www.sabawoon.com - All Rights Reserved by Prof. M. Hassan Kakar PHD